

Erdélyi Napló

AFRIKAI MÉLYSZEGÉNYSÉG, AHOL A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY SOKADRANGÚ PROBLÉMA

Választási megfigyelőként Közép-Afrikában

Szinte biztos, hogy nem rendeződik a polgárháborúval küzdő Közép-Afrikai Köztársaság sorsa, dacára annak, hogy a napokban elnök- és parlamenti választásokat tartottak, és a nemzetközi közösség is ugyanabba az irányba tolná a világ egyik legveszélyesebb országának sorsát. Választási megfigyelőként jártunk Afrika egyik legszegényebb államában.

→ TAMÁS SAMU GERGŐ

A 623 ezer négyzetkilométer területű, 4,6 millió lakosú, gyéren lakott – Kongóval, a Kongói Demokratikus Köztársasággal, Csáddal, Szudánnal, Dél-Szudánnal és Kamerunnal határos – közép-afrikai ország számtalan problémával küzd, és ezek közül csak az egyik a politikai stabilitás hiánya. Persze minden összefügg. A Közép-Afrikai Köztársaságot polgárháború, gazdasági, humanitárius, politikai és egészségügyi problémák sújtják. Az elmúlt vasárnap választási megfigyelőként ismerhettem meg valamelyest az országot. Annak is csak kisebb részét, ugyanis az állami hatalom a fővárosra, Banguire, valamint annak környezetére és kisebb exklávékra terjed ki. Magyarországról rajtam kívül Szabó Balázs újpesti önkormányzati képviselő, külügyi tanácsnok volt jelen megfigyelőként.

Hosszú sorok a választókörizetek előtt. A lakosság hisz abban, hogy jóra fordul a sorsa

Megosztott, szétesett állam

Francois Bozizé tábornok 2003-ban került hatalomra, aki mögött hol Csád, hol a franciák álltak (vagy egyszerre mindkettő). Utána nehezen kibogozható szövetségek tarkították a polgárháborúba süllyedt országot. Különböző nemzetközi béketeremtő műveletek születtek. Megalakult a Séléka mozgalom, amely elsősorban az északi – főleg muzulmán – lázadókat egyesíti. Velük szemben áll az anti-Balaka mozgalom, amelyben főleg keresztényeket és törzsi vallásúakat tömörít, és szintén jelentős területeket birtokol. Az állami rendfenntartó szervezetek gyengék, így az ország nagy részét nem tartják ellenőrzésük alatt.

A franciák nemrég kivonultak az országból, és az ENSZ BT felhatalmazta Oroszországot, hogy fegyvereket szállítson az országba, így támogatva a biztonsági erők felfegyverzését a lázadókkal szemben. A jelenlegi elnök, Faustin Archange Touadera 2016-ban került hatalomra. Bozizé is indulni akart a mostani elnökválasztáson, azonban indulását a legfelsőbb bíróság elutasította. December 17-én ellenzéki összefogás jött létre hat felkelő szervezet megállapodása alapján, amely megpróbálta kikényszeríteni Touaderától, hogy halassa el a választást. Az ellenzékiek nyomtatékosítani próbálták követelésüket: több támadást is indítottak, falvakat és városokat foglaltak el. Minden bizonnyal va-

lamelyik csoportjuk állhat a múlt heti támadás mögött is, amelynek során három burundi ENSZ-békefenntartót öltek meg. Bozizé kizárásával Touadera egyetlen esélyes kihívója Anicet Dologuele maradt. Az erőszak megakadályozására az Afrikai Unió, az ENSZ és Oroszország is erősítést küldött az országba. Legnagyobb létszámban az oroszok, valamint a ruandaiak mozgósították erőiket. Az orosz magánbiztonsági vállalat, a Wagner is jelen van az országban és Touadera testőrségében.

Választási események

A választás napján több szavazókört is meglátogattunk Banguireben, és a fővárossal szinte összenőtt Bimbo városában. Mindenhol ha-

talmas sorok álltak annak ellenére, hogy csak az előzetesen regisztrált szavazók élhettek választási jogokkal. A lázadó szervezetek területein nem tudták megszervezni a választást: az emberek az összes szavazóköri 85 százalékában tudták leadni voksukat. A választókat a személyi okmányaik mellett a regisztráció során készített fényképpel is ellenőrizték. Szintén fényképpel voltak ellátva a körzeti parlamenti jelöltek, valamint a 13 elnökjelöltet – köztük Jean-Bédel Bokassa fiát – mutató szavazólapok. A hivatalos intézményekben, de sokszor csak azok udvarán kialakított szavazóköri körökben mindenhol jelen voltak a jelöltek választási küldöttei, akik nem számoltak be problémákról. Az általunk megkérdezett szavazók szintén nem tapasztaltak visszaélést. Bizonyos esetekben azonban előfordult, hogy a választási bizottság tagjai kevésbé elkötelezetten végezték a dolgukat, így

→ **A franciák nemrég kivonultak az országból, és az ENSZ BT felhatalmazta Oroszországot, hogy fegyvereket szállítson az országba, így támogatva a biztonsági erők felfegyverzését a lázadókkal szemben.**

hiányosságok keletkeztek a részvételi számításokban. Más esetben az átlátszó szavazóurnák nem voltak rendesen lezárva. A hibák azonban nem voltak rendszerszintűek, inkább egyes hivatalos személyek mulasztásai vagy esetleg szándékos befolyásolási kísérletei. A visszaélések elkerülése érdekében minden szavazó ujjára hosszabb ideig lemosható tinta került. A megkérdezett szavazók mindegyike örült, hogy élhet demokratikus jogával, és volt, aki nagy reményeket fűzött a választáshoz. Mások azonban úgy vélték, hogy a politikusok nem tudnak érdemben változtatni az ország sanyarú helyzetén.

Az ENSZ éppen aktuális közép-afrikai missziója, a MINUSCA is örömmel fogadta a választás híreit, a magas részvételt – amelyre buzdított is –, és elítélte a választási kampány megzavarását.

→ Tipikus afrikai múlt: núbiai, muzulmán, darfúri és francia hódítók

A 19. századig az ország területén éltek elsősorban muzulmán rabszolga-kereskedők hurcolták el északra. Már ekkor is rengeteg népcsoport és törzs élt a területen. A núbiai keresztények, majd a muzulmán hódítók és a darfúri szultánság után a franciák határozták meg a térség életét egészen a közelmúltig. A 19. század végén jelentek meg a francia telepesek, akik Banguiren helyőrséget hoztak létre. A gyémántban, aranyban és más kincsekben gazdag területeken különös kegyetlenséggel bántak a lakosokkal. A legismertebb lázadást a bennszülötték Papkanéven ismert vezetőjének kivégzése okozta. A 20. század legismertebb pozitív alakja Barthélemy Boganda katolikus pap, aki később Banguire polgármestere, majd a francia Nemzetgyűlés tagja lett. 1958-ban Boganda elnök lett, majd érdekes módon repülőgép-balesetet szenvedett, amelyet a franciák valószínűleg nem nagyon bántak, ugyanis Boganda függetlenségi küzdelmek vezéralakja volt. Utódja David Dacko lett, aki már barátságosabb viszonyt ápolt a franciákkal. 1960-ban kikiáltották a függetlenségét. A francia befolyás továbbra is erős maradt, és támogatásukkal Bokassa ezredes átvette a hatalmat Dackótól, aki a franciák számára elfogadhatatlan diplomáciai lépéseket tett. Bokassa 14 éven át uralkodott elnökként, és császárrá is koronáztatta magát. Tönkretette az ország gazdaságát, a frandák is megunták a tevékenységét. A Barrakuda-hadművelet során elmozdították a császári székből, és az elnöki székbe visszakerült Dacko. Lázas, puccsok, puccskísérletek, gazdasági összeomlások követték egymást, amelynek okai a francia befolyás éppen aktuális érdekei, a környező országok beavatkozásai, az időnként önállósodó, de egymással rivalizáló vezetők hatalmi harcai, az etnikai megosztottság, valamint a gazdasági viszonyok voltak.